

BİR FIRTINA TUTTU BİZİ

Türküler Kitabı

Mehmet Aycı

HECE

deneme

Mehmet Ayıcı: 1971 yılında Adana/Saimbeyli’de doğdu. Anadolu Üniversitesi İktisat Fakültesinden mezun oldu. Kamu-medya ilişkileri ve siyasal iletişim alanlarında çalıştı. Bir üniversitede “Demir Yolu Tarihi ve Gelişimi” dersleri verdi. Şiir dışında deneme ve portreleriyle de döneminin en üretken yazarlarından biri oldu. Ayıcı, *Mürekkep Ten* adlı kitabıyla Türkiye Yazarlar Birliğinin 2007 yılı; *Sonrası Şimendifer* adlı kitabıyla da Edebiyat Sanat ve Kültür Araştırmaları Derneği ESKADER’in 2012 yılı “yılın en iyi deneme yazarı” ödülleri ald. Yağmurlu Perçem kitabı ise ESKADER’in 2016 “yılın şiir kitabı” ödülüne layık görüldü.

Kitapları:

Şiir: *Mor Kitap, Aşk Bir Deniz Rüyası, Yakı, Derin, Bağdat Kitabı, Dil Gölgesi, Bunlar Yazmaz Kitapta, Yalnızlık Vergisi, Aramadığım Günler, Muhtasar Türkiye Tarihi, Mesafe Ayarı, Zeliha’nın Ön Dişi, Portakal Kuşlar, Yağmurlu Perçem, Yokluk Güzel Yalnızlık İyi, Atlar Göçebe, Pazartesi Ayini, Toy, Bağ, Kelebekler Düş Görmeye Devam Ediyor.*

Deneme: *Serkisof Abhabım Olur, Mürekkep Ten, Zehirli Ağaçlar Albümü, Kabvede Kürt Var mı?, Bunların Hepsini Okudun mu?, Şirazlı Bir Türk Dilber, Biblio, Sonrası Şimendifer, Çarşıftan Kol Atmak, Şehir Mektupları.*

İnceleme- Araştırma: *Nasreddin Hoca, Demiryoluna Hızlandırılmış İnfaz, Nasrettin Hoca Fıkraları, Nasıl Bir Kentin Lanetlisi Oldum?*

Antoloji: *İçinden Tren Geçen Şiirler (‘Mehmet Saim Değirmenci’ adıyla)*

Portre: *İki Yüz, Böyle Biliriz.*

Derleme: *Uçtu Ördek Viran Kaldı Gölümüz.*

BİR FIRTINA TUTTU BİZİ
Türküler Kitabı

Mehmet Aycı

Hece Yayınları: 565

Deneme

©Hece Yayınları

Editör

İbrahim Demirci

Birinci Basım

Ocak 2020

Kapak Tasarımı

www.sarakusta.com.tr

Kapak Fotoğrafı

Selçuk Azmanoğlu

Teknik Hazırlık

www.hece.com.tr

ISBN: 978-605-7547-54-5

Baskı

www.dumat.com.tr

HECE Basın Yayın Reklamcılık San. Tic. Ltd. Şti.

Konur Sokak No: 39/1-2 Kızılay-Çankaya/Ankara Yazışma: P.K. 79 Yenişehir/

Ankara T: (0 312) 419 69 13 F: (0 312) 419 69 14

e-posta: hece@hece.com.tr

Sertifika No: 17672

İÇİNDEKİLER

Ağzı Köpüklü Atlar Vadilere İniyor Ağzı Köpüklü Atlar Tepelere Çıkıyor /	7
Atımı Bağladım Ben Bir Çiçeğe /	9
Bir Fırtına Tuttu Bizi /	11
Bülbül Ne Gezersin Çukurova'da /	13
Çarşamba'yı Sel Aldı /	15
Çiçekten Harman Olmaz /	17
Dağ Üstüne Dağ /	21
"Dam Başında Sarı Çiçek" /	23
Dertli Keklik Dertsizlere Dert Açar /	27
Dilsizi Dillendiren Bakışlar /	29
Evlerinin Direği /	31
Geceyi Bölen Bir Yâr... /	33
Güzel Ne Güzel Olmuşsun /	35
Güzellik Bir Varlıktır /	39
Horoz /	41
Hüma Kuşu Yükseklerden Seslenir /	43
İp Attım Ucu Kaldı /	45
Karanfil Deste Gider /	47
Keklikle Söylenen Keklikte Söylenen /	49
Kiraz Dalında Sıra /	51
Küstürdüm Barışmam /	55
Menekşe Buldum Derede /	57
Mert Dayanır Namert Kaçar /	59
Nasıl Bir Ateş İse Elif'i Kement Eder /	61
O Kanatlardan Süzülen/Telli Turnam Gökyüzünün Gülüdür /	63
Ölümü Unutturan /	65
Sefa Nedir? Yahut "Güle Çıktım Gülmedim" /	67
Sevmişim Vermiyorlar /	71
Şahin Kocasa da Vermez Avını /	73

Üçü Bir Yerde /	75
“Yiğidin Sevdiği Güzel Olursa” /	77
Yerli Yerince /	81
Yeşerme Bilinci /	83
Yine Bugün Yaralandım /	85
Zehirli Bahar /	87

AĞZI KÖPÜKLÜ ATLAR VADİLERE İNİYOR AĞZI KÖPÜKLÜ ATLAR TEPELERE ÇIKIYOR

Başlıkta olduğu gibi... Koşmaktan yorulmayan Arap atları vadilerden iniyor, tepeleri çıkıyor, ovalarda rüzgâr gibi esiyor, tekrar tepelere tırmanıyor, âdeta başı sonu belli estetik bir kompozisyon içerisinde koşuyor, koşuyor, koşuyor...

Hep aynı ahenkte değil, yerine göre yavaşlayarak, hızlanarak, bastığı toprağı incitmeyerek, nal sesleri de aynı ahenk içerisinde, dereleri geçiyor, ormanlık alanlardan, dağalar arasından bir ceylan gibi süzülerek...

Bir kavga türküsü bu... Epik halk edebiyatı ürünlerinin şaheserlerinden biri... Selçuklular döneminde, asırlar önce Batı Anadolu'ya yerleşen Avşarların türküsü... Bey olmanın, toprağı sahiplenmenin getirdiğı inanılmaz özgüven hem sözlerde hem ezgide seziliyor.

Orta Anadolu'nun insanı doğrudan bıçaklayan bozlakları yanında Afşar Beyleri türküsü, aynı acıyı taşımaya rağmen keserken acıtmayan bir ince bıçak gibi sadece kalbinizde değil, bütün kılcal damarlarınızda, bütün hücrelerinizde acıdan bir coğrafya çiziyor.

Dinlerken duymuyorsunuz o acıyı çünkü bu işlemin, bu işlemin güzelliğı karşısında, özellikle ezginin ruhunuzu zehirli bir sarmaşık gibi sarması karşısında teslim oluyorsunuz. Asla teslim olmayan, asla boyun eğmeyen bir Oğuz Boyunun hikâyesi teslim alıyor sizi...

“Adını Sevdiğim Avşar Beyleri” türküsünden bahsediyoruz.

İki çeşitlemesi var.

*Adını sevdiğim Auşar Beyleri
Sana da bir vezirlik yakışıp durur
Topla dizginini gözet kendini
Dost ile düşmanın bakışıp durur*

Burdur'dan derlenen bu türküyü Ruhi Su notaya aktarmış. Asıl Talip Özkan'ın Denizli'den derlediği, ilk dördlüğü aynı olan çeşitlemesini dinlemeli:

*Adını sevdiğim Auşar beyleri
Sana bir vezirlik yakışıp durur
Topla dizginleri tanı kendini
Karşıda düşmanlar bakışıp durur*

*Auşar beyi der ki gelsin göreyim
O da nasıl yiğit imiş bileyim
Armağan isterse canlar vereyim
Candan başka armağanım yok benim*

Özellikle son iki dize, samimiyetin, meydan okumanın, her türlü riyakârlıktan ve boyun eğmeden uzak yaşamının anıtlaşmış halidir.

Altı asırlık bu türküyü en iyi Talip Özkan çalıp söylüyor.

ATIMI BAĞLADIM BEN BİR ÇİÇEĞE

At ağaca bağlanır. Kazığa bağlanır. Örke bağlanır. Dahası kapıya bağlanır. Tabii söz konusu olan aşk olunca iğdeye de bağlanır, gül ağacına da bağlanır, nergise de bağlanır. Atın bir yere bağlanması iyidir hoştur da daha önemlisi gönlün bağlanmasıdır. Söz konusu fiil ve ismin, eylem ve öznenin kalbimizin bütün mekânlarını dolduran bir hareket alanı vardır türkü söz konusu olunca...

Kız, atını kotana bağlıyor. Çünkü çift süren, kotanı tutan el sevdiğinin elidir.

Sonra bu at masaya bağlanıyor. Sanki ikisi birden bağlıyor atı masaya. Kısa boylu olan kız mı oğlan mı belli değil.

Oğlan atını eleğe bağlıyor. Çünkü un eleyen, eleği tutan el sevdiği kızın elidir.

Türküyü tek kişi değil de iki kişi aynı anda söylemiş gibi bir hava var.

Üç ikilikten oluşuyor türkü.

Bir at bağlama ve can kurban etme ayini bu ancak bu kadar kuşatıcı ve estetik olabilir diyoruz ister istemez.

Sözlerinin yanı sıra ezgi de sanki bir kızın atını kotana bağlamasını, bir erkeğin atını eleğe bağlamasını, bağlarkenki bütün heyecanı, özeni yansıtıyor.

Türkü söyle:

Atımı bağladım ben bir kotana

Canım kurban olsun kotan tutana

*Atımı bağladım ben bir masaya
Canım kurban olsun boyu kısaya*

*Atımı bağladım ben bir eleğe
Canım kurban olsun huri meleğe*

Rahmetli Muzaffer Sarısözen derlemiş türküyü.
Yöresi Giresun, Kelkit...
Kaynak kişisi Salim Polat Mutlu...
Zara'dan dinlemeyi seviyorum ben. Siz de dinleyin. Sev-
mekle kalmayacak atınızı sese ve söze bağlayacaksınız.
Atımı bağladım ben bir dizeye...

BİR FIRTINA TUTTU BİZİ

Akşam basmak üzerindedir. Meriç'in, Tuna'nın veya başka bir nehrin kenarında oturup yavaş yavaş ırmağın renginin de akşamın rengine karışmasını seyrediyorsunuz. Uçsuz bir muhacirlik dolaşiyor içinizde... Sakin, alabildiğine sakin yaşadığınız büyük bir coğrafyadan ayrılmanızın akışı da o ırmakta... Akışta, geçmiş akınların, geçmiş aşkların, geçmiş fetihlerin sevincini gölgeleyen uçsuz bucaksız bir keder var.

Gözünüzü nehirde ayırdığınızda bütün rengârenk çiçeklerin birden o siyahımsı elbiseyi büründüğünü görüyorsunuz. Akşamın renginden değil de sanki bireysel ve toplumsal acılarınızdanmış gibi bu renk değiştirme...

Yüzünüzü gökyüzüne kaldırdığınızda o yıldızlar, kaybolan şehirlerinizden, kaybolan dağlarınızdan, kaybolan ovalarınızdan, kaybolan ülkelerinizden tarif edemediğiniz, tasnif edemediğiniz binlerce yaşanmışlığı çağırıyor.

Yüzünüzü yola çevirdiğinizde, daha yakından başlayarak, paslı kahve cezveleri, parmaklıklar, ilerledikçe yıkılan evler, el değiştiren evler, ilerledikçe kendi kentinizin size bir açık hapishane olması gibi durumlar...

Dağılan bir yuvanın dağılan bir yurt, dağılan bir yurdun dağılan bir yuva olduğunu hissediyorsunuz bu türküyü dinlerken en çok...

Sadece sözlerinde değil, ezgisinde de, bir fırtına sizi öyle acı ve öyle estetik boğuyor ki, tutulduğunuz astım nöbetinden gözyaşlarınızı içerek, kalbinizden çıkan dumana soluyarak kurtuluyorsunuz.

Türkü şöyle:

*Bir fırtına tuttu a yârim bizi deryaya kardı
O bizim kavuşmalarımız a yârim mahşere kaldı*

*Yeni cezve yeni cezve kaynar kaynamaz oldu
O benim nazlı yârimin dilleri söyler söylemez oldu*

*(Yeni cezve yeni cezve kaynıyor ocakta
Kasatura belimizde a yârim martinimiz kucakta)*

*Mahpushanede yata yata yanlarım çürüdü
Pencereden baka baka a yârim ela gözler süzüldü*

*(Mahpushanenin mabkûmları sıra sıra dizildi
Bu bizim kaderimize a yârim kara yazı yazıldı)*

Birinci, ikinci ve dördüncü ikilikleri söylenen türkü Selanik'ten derlenmiş. Kaynak kişi Fatma Çil, derleyen Yücel Paşmakçı... Ben Şükriye Tutkun'dan, Zara'dan ve Cengiz Özkan'dan dinledim, sevdim... Siz kimden isterseniz...

BÜLBÜL NE GEZERSİN ÇUKUROVA'DA

Tek başına seher vakti öten bir bülbül sesinden kendi hayat öyküsünü, aşkını, ayrılığını, acısını kanatlandıran insanımız bunu en güzel türküyle anlatabilirdi.

Sese, çığığa dönüşmeyen hiçbir başka sanat veremezdi bu durumu.

Asıl “özne”, evini barkını, eşini çocuğunu bırakmış, Çukurova'ya gelmiş. Çukurova'da sabahın seher vaktinde tek başına öten bir bülbül portresinden, onun sesinden bir anıt diyor.

O seste hayatın acımasızlığı var.

O seste ülkenin çektiği yoksulluk var.

O seste sevdiğinden, yerinden yurdundan ayrılmış olmanın ruhu göz göz eden acılı iğneleri var.

Kendi dile getiremediği büyük bir yakıcılığın bir Ağustos yangınına dönüşmesi var.

Yüzlerce yıl, bu toprağın çektiği göçler, gurbet kelimesinin bütün çağrışımlarına muhatap olan milyonlarca insanın bunu yaşarkenki ruh hâli, adeta bütün yönlerden, zamanın ve mekânın bütün saklı taraflarından süzülerek türküye konuyor.

“Bülbül ne gezersin Çukurova'da?” Dört kelimedden oluşan bir soru cümlesi, tarihin, coğrafyanın, iklimin; bütün bunları anlamlı ve değerli kılan bir milletin asla soru olmayan sorusu değil sadece...

Kaderi ve kederi bütün bir hayatı sağarak, mayalayarak ortaya çıkardığı acıyı bal eyleme işleminden başka bir şey değil.

Türkü Cahit Öztelli derlemesi.

Hicaz Türkü olarak notaya alınan iki dördlüğünü buraya alıyoruz.

*Bülbül ne gezersin Çukurova'da
Belki eşin gelir bulmaz yuvada
Kendim gurbet elde gönlüm sılada
Ötme garip bülbül gönül şen değil*

*“Bülbülün yatağı bahçeler bağlar
Garibin yatağı kahveler hanlar
Gurbet ilde ölsem bana kim ağlar
Ötme garip bülbül gönül şen değil*

Kimden dinleyelim bu türküyü?

Eda Karaytuğ, iyi. Handan Kara, iyi. Serap Mutlu Akbulut, çok iyi.

Her üçünden de ayrı ayrı dinleyebilirsiniz.

ÇARŞAMBA'YI SEL ALDI

Halide Edip, “ateşten gömlek” tabirini Yahya Kemal’in “Ses” şirindeki “Tekrar o alevden gömleği giymiş gibi yandım” dizesinden aldığını sanadursun, Yahya Kemal severler de buna inanmaya devam ededursun, o derin ve sarsıcı Samsun Türküsü gizli sevda çekmenin ateşten gömlek olduğunu söyleyip duruyordu.

He ne kadar selli/sulu olsa da “Çarşamba’yı Sel Aldı” Türküsü Türk Edebiyatının en rafine, en bütünlüklü ve en yakıcı metinlerinden biridir. Her okudukça, yakıldığı her halinden belli olan bu türkü, şayet taş kesilmemişse kalplerimiz sadece kalbimizi değil, gönlümüzü, ruhumuzu ateşten bir gömlek gibi sarmaktadır.

Türküdeki Çarşamba bütün bir yeryüzüdür.

Gizli sevda her insanın bir veya birkaç kez tutulduğu gizli sevdadır.

Kader her insan için kaderdir; ayrılık her insan için ayrılıktır.

Böyledir böyle olmasına da bir aşk öyküsünden ölümsüz bir sanat eseri çıkarmak, bunu yazarak değil de yakarak ve yanarak söylemek, birkaç dörtlüğün içerisine eskimeyen ve dünya durdukça eskimeyecek olan bir yaşanmışlığı yeşertmek, acının tadından, tuzundan, estetiğinden bir anıt dikmek bu ve bunun gibi Türkülere özgüdür.

Bütün bir lirik şiirimizi mahcup kılacak kadar derinlikli olan türküde “Çarşamba’yı” sel alması, bir doğa olayı sanki